

การพัฒนาระบบการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

THE DEVELOPMENT OF KNOWLEDGE MANAGEMENT SYSTEM FOR TEACHERS IN BASIC EDUCATION SCHOOLS

จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการความรู้ หน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) พัฒนาระบบ การจัดการความรู้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการความรู้สำหรับครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) วิเคราะห์ประสิทธิผลของระบบการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับต้นแบบ ระบบการจัดการความรู้ และการวิเคราะห์ประสิทธิผลของต้นแบบระบบการจัดการความรู้ เป็นการ ประเมินระบบโดยนำไปทดลองใช้กับครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 110 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดการจัดการความรู้ มีการกำหนดเป้าหมาย องค์ประกอบของการจัดการความรู้ ที่ประกอบด้วย คนและหน่วยงาน กระบวนการในการจัดการความรู้ เทคโนโลยี ความรู้สำหรับครู และการ พัฒนาระบบการจัดการความรู้สำหรับครู มีองค์ประกอบระบบ 6 ประการ คือ หลักการของระบบ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ ข้อมูลป้อนกลับ และข้อมูลสนับสนุน และโครงสร้างของระบบ การจัดการความรู้บนเครือข่าย โดยใช้ เว็บบล็อก บน URL : www.kmswu.multiply.com ประกอบด้วย 1) สารความรู้ ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบด้วย ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลการศึกษา การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ความเป็นครู 2) กระบวนการ ในการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ 3) ผลงานเว็บบล็อก 4) กลุ่มติดต่อ 5) ประสิทธิภาพของระบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยนำไปทดลองใช้กับครู 110 คน โดยการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ต ที่ทุกคนสามารถจัดการความรู้ด้วย ตนเอง ที่ไหน เมื่อไร และใช้เวลาในการทำกิจกรรมได้นานเท่าที่ต้องการ รวบรวมข้อมูลจากผลงานที่ ครูได้ทำกิจกรรมบนเว็บบล็อก นอกจากนั้น ครูได้เสนอปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้และการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ครูรับรู้จุดเด่นของการจัดการความรู้บนเครือข่าย โดยใช้เว็บบล็อก ระบบการจัดการความรู้บนเครือข่าย ได้รับการยอมรับว่าเป็นฐานความรู้และศูนย์กลางการเรียนรู้สำหรับ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา นิสิตนักศึกษาวิชาชีพครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: ระบบการจัดการความรู้, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ครู

Abstract

The purposes of this research were : 1) to examine concepts of knowledge management, common unit, related people and information technological infrastructure of basic education schools; 2) to develop the knowledge management system on computer networking for managing knowledge of teachers in basic education schools; 3) to analyze the effectiveness of knowledge management system for teachers in basic education schools. The prototype of knowledge management system and the effectiveness assessments of prototype of knowledge management system were assessed by trying out with 110 teachers in basic education schools in Bangkok. The findings of this research were as follows: 1) The concepts of knowledge management had goal formulating. Knowledge management components were staff and common unit, process in knowledge management, technology and knowledge of teachers. 2) The development of knowledge management system for teachers. The structure of knowledge management system on computer networking using Web Blog on URL : www.ed433.multiply.com and www.kmswu.multiply.com was comprised of a) the contents of knowledge followed by the standards of teacher profession consisted of language and technology for teachers, curriculum development, classroom management, educational research, innovation and educational information technology, characteristics of the teacher b) the processes of knowledge management comprised knowledge formulating, constructing and seeking information, systematic knowledge setting, conclusion and fractional knowledge, knowledge accessing, sharing and exchanging knowledge, learning c) completed task on Web Blog d) connecting groups. 3) The effectiveness of the developed knowledge management system which was implemented with 110 teachers through the Internet that everyone could manage their own knowledge by themselves anywhere and anytime for the activities as long as needed. The data collection gained from completed tasks of teachers' activities on Web Blog. In addition, the teachers suggested some problems and obstacles in knowledge management and learning. The data analysis showed that the teachers accepted the strengths and benefits of knowledge management on networking using Web Blog. The knowledge management system on networking was accepted as the knowledge-based and learning center for teachers, school administrators, educational personnels, students teachers, and related common units.

Keywords: Knowledge management, Basic education school, Teacher

บทนำ

การจัดการความรู้เป็นประเด็นที่สำคัญที่ถูกกำหนดไว้ในหมวด 3 มาตราที่ 11 ระบุว่าส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมทั้งต้อง

ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ [1]

นอกจากนั้น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ในยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม

และค่านิยมของระบบราชการ จำเป็นต้องสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้เกิดขึ้น การจัดการกับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั่วโลก และปรับตัวทันต่อกระแสความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ส่วนราชการจะต้องจัดให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ภายในองค์กรให้เป็นการปฏิบัติงานเชิงรุก กล่าวคือ การปฏิบัติงานเต็มกำลังความสามารถและมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานซึ่งปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ การสร้างองค์ความรู้และทักษะใหม่ๆ ให้กับข้าราชการ เพื่อเพิ่มทักษะในการบริหารจัดการ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานดียิ่งขึ้นการจัดการความรู้จึงจำเป็นในทุกองค์การที่ต้องการสร้างความรู้ได้เปรียบทางด้านการแข่งขันและการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางความรู้ในสังคมต้องนำการจัดการความรู้ไปใช้มากกว่าองค์การประเภทอื่น [2] เนื่องจากบุคลากรในสถานศึกษาต้องมีการนำความรู้ไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู ซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญในสถานศึกษาที่ต้องมีความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา ใน 9 เรื่อง คือ ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลการศึกษา การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา และ ความเป็นครู เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น กระบวนการในการจัดการความรู้ อันประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การเก็บเกี่ยวความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับนักเรียนระหว่างที่ปฏิบัติงาน และการสนับสนุนของผู้บริหารเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งทางวิชาการ [3] การจัดการความรู้จึงถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จำเป็นในการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากสังคมปัจจุบันอยู่ในยุคของความรู้ ทุนที่สำคัญที่สุดในการประกอบกิจการต่างๆ คือทุนปัญญา ซึ่งจับต้องไม่ได้ โรงเรียนเป็นหน่วยหลักในการสร้างทุนปัญญาให้แก่สังคม การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จะเป็นแนวทางในการดำเนินการสร้างความรู้ แสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ความรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณภาพสูง ซึ่งนั่นก็คือ ผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนนั่นเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดการบริหารจัดการความรู้จากหน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. พัฒนาระบบการจัดการความรู้บนเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. วิเคราะห์ประสิทธิผลของระบบการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำแนวความคิดการบริหารจัดการความรู้มาประยุกต์กับความรูตามมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา เพื่อให้ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำไปใช้ในการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดการบริหารจัดการความรู้ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายและการสื่อสาร

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการความรู้ หน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายและการสื่อสาร และได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นกรอบแนวคิด และวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดย

แบ่งประเด็นในการวิเคราะห์เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดในการบริหารจัดการความรู้ เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ ที่ประกอบด้วย เป้าหมายของการจัดการความรู้ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ ปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการความรู้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษา หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริหารเกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ สนับสนุนการบริหารจัดการความรู้ โดยพิจารณาจากชื่อ หรือลักษณะของหน่วยงาน

3. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่ดูแลรับผิดชอบสนับสนุนการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ถึงตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่

4. โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายและการสื่อสาร หมายถึง สิ่งที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหา ใช้เพื่อวิเคราะห์แนวคิดในการบริหารจัดการความรู้ หน่วยงานบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายและการสื่อสาร โดยการอ่านข้อมูลเอกสาร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา ข้อมูล เกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู วิเคราะห์ ความรู้ และสมรรถนะตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา และกระบวนการในการจัดการความรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาความรู้และสมรรถนะ ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของคุรุสภา ซึ่งมี 9 มาตรฐาน ดังนี้

- 1.1 ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู
- 1.2 การพัฒนาหลักสูตร

1.3 การจัดการเรียนรู้

1.4 จิตวิทยาสำหรับครู

1.5 การวัดและประเมินผลการศึกษา

1.6 การบริหารจัดการในห้องเรียน

1.7 การวิจัยทางการศึกษา

1.8 นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

1.9 ความเป็นครู

2. ศึกษากระบวนการในการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การกำหนดความรู้

2.2 การสร้างและแสวงหาความรู้

2.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

2.4 การประมวลและกลั่นกรองความรู้

2.5 การเข้าถึงความรู้

2.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

2.7 การเรียนรู้

3. การสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ระบบการบริหารจัดการความรู้ สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำผลการศึกษา วิเคราะห์การบริหารจัดการความรู้ในขั้นตอนที่ 1 และการศึกษาข้อมูลความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู กระบวนการจัดการความรู้ตามทฤษฎีในขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์โดยนำประเด็นที่มีความสัมพันธ์กัน มาจัดหมวดหมู่เข้าด้วยกัน แล้วกำหนดโครงสร้างของระบบการบริหารจัดการความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

4. การพัฒนาระบบการจัดการความรู้บนเครือข่ายสำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยพัฒนาระบบ โดยใช้ Open Source ซึ่งเป็นเว็บบล็อก www.multiply.com ทำการออกแบบหน้าเว็บบล็อกใน URL : www.ed433.multiply.com และ www.kmswu.multiply.com โดยเนื้อหาเป็นความรู้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ประสิทธิผลของต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการบริหารจัดการความรู้ มาประยุกต์กับความรู้ตามมาตรฐาน

วิชาชีพครู สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เท่านั้น เพราะแนวคิดการบริหารจัดการความรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ความรู้เรื่องต่างๆ ได้ทุกเรื่อง ได้ทุกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรทางการศึกษา การประเมินประสิทธิ ผลของต้นแบบการจัดการความรู้บนเครือข่าย ผู้วิจัยประเมินจากการนำต้นแบบ ไปใช้กับครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 110 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ขอความ ร่วมมือจากโรงเรียนเครือข่ายการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวการใช้ระบบ และการทำกิจกรรมผ่านระบบ เครือข่าย ใน URL : www.kmswu.multiply.com

เครื่องมือในการวิจัย

1. เว็บบล็อก ใน URL : www.ed433.multiply.com และ www.kmswu.multiply.com
2. เป็นแบบประเมิน เว็บบล็อก เป็นแบบ ประเมินลักษณะของการออกแบบเว็บบล็อก ความ เหมาะสมการออกแบบและการนำเสนอเนื้อหา ความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพครู
3. กระดานแสดงความคิดเห็น (Web Board)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

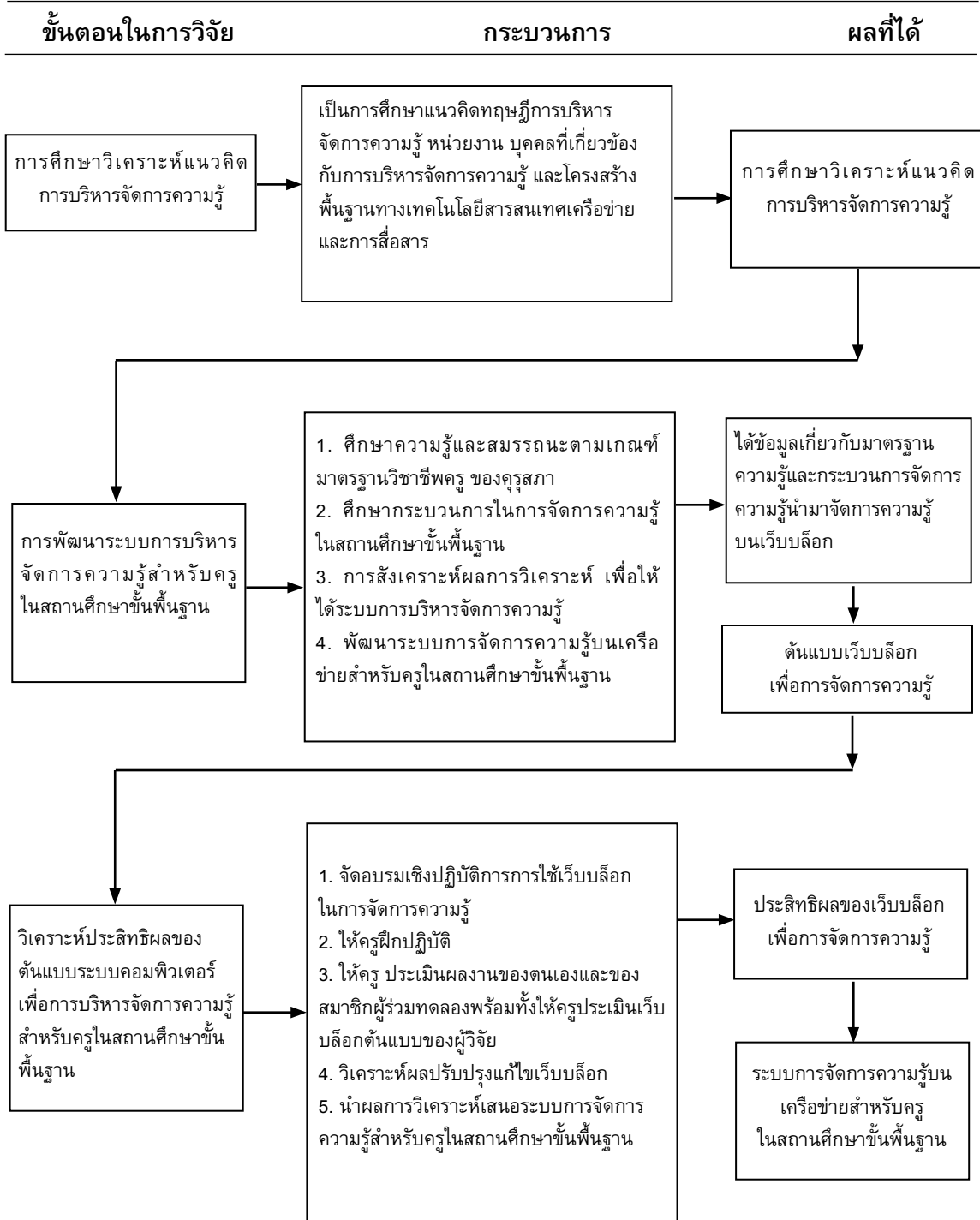
เป็นขั้นตอนการนำระบบการจัดการ ความรู้ สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ประสิทธิผล ซึ่งมีการดำเนินการดังนี้

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจในการ ใช้เว็บบล็อกในการจัดการความรู้
2. ดำเนินการทดลองปฏิบัติ โดยผู้วิจัย มีส่วนร่วมทุกกระบวนการในการทดลอง เป็น ผู้บรรยายให้ความรู้ สังเกต และให้คำปรึกษา สังเกต และบันทึกพฤติกรรมกรรมการใช้และปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างการจัดการความรู้บนเครือข่าย
3. ผู้วิจัยให้ครู ประเมินผลงานของตนเอง และของสมาชิก ผู้ร่วมทดลอง พร้อมทั้งให้ครู ประเมิน เว็บบล็อกต้นแบบของผู้วิจัย
4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมินข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเว็บบล็อก
5. นำผลการวิเคราะห์เสนอระบบการจัดการ ความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ประมวลข้อมูลและประเด็นในการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่าง ที่เข้าร่วมทดลอง นำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอระบบการจัดการความรู้บนเว็บบล็อก สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การวิเคราะห์ประสิทธิผลและการสรุปผล

ข้อมูลจากการประเมิน และการอภิปราย แสดงความคิดเห็น การนำเสนอจุดเด่น จุดด้อย การอภิปรายซักถาม การตั้งกระทู้และการนำเสนอ ประเด็นผ่านเว็บบล็อกการส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการบรรยาย เชิงคุณภาพสรุปเป็นความเรียง

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัย ได้สรุปเป็นกรอบขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบขั้นตอนในการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีรายละเอียดผลการวิจัยแต่ละตอน ดังนี้

1. แนวคิดการจัดการความรู้ มีการกำหนดเป้าหมาย องค์กรที่มีการนำระบบบริหารจัดการความรู้มาใช้ส่วนใหญ่มีการกำหนดเป้าหมายการบริหารจัดการความรู้ไว้ คือ พัฒนาสมรรถนะองค์กรสู่ความเป็นเลิศ พัฒนาขีดความสามารถ การบริหารงาน ทำให้มีการตัดสินใจที่ดีขึ้น มีการตอบสนองที่รวดเร็ว พัฒนาเครือข่ายรวบรวม ถ่ายโอน ถ่ายทอด แบ่งปันความรู้หรือวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) หรือความรู้ทั่วทั้งองค์กรของพนักงาน สร้างชุมชนการเรียนรู้ในองค์กร องค์กรมีโอกาสนในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่มากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการใหม่ๆ ในการทำงาน สร้างทุนทางปัญญาขององค์กร จัดการสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ ให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น และป้องกันความรู้สูญหายจากองค์กร

1.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ ที่ประกอบด้วย 1) คนและหน่วยงาน 2) กระบวนการในการจัดการความรู้ 3) เทคโนโลยี 4) ความรู้สำหรับครู และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า โรงเรียนมีระบบคอมพิวเตอร์ ที่เพียงพอต่อการใช้งาน

1.2 ปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการความรู้ ปัจจัยสนับสนุนการบริหารจัดการความรู้ ประกอบด้วย การสร้างทีม การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการความรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ การพัฒนาโครงสร้างการจัดการความรู้ในองค์กร การกำหนดเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการความรู้

1.3 กระบวนการบริหารจัดการความรู้ กระบวนการบริหารจัดการความรู้ขององค์กร ประกอบด้วย 1) กระบวนการแสวงหา ระบุ ความรู้ที่องค์กรต้องการ (knowledge acquisition/ define) 2) กระบวนการสร้าง สังเคราะห์ความรู้ (knowledge creation/synthesis) 3) กระบวนการรวบรวม กักเก็บ กู้คืนความรู้ (knowledge assets/storage/retrieval)

และ 4) กระบวนการแบ่งปัน ใช้และนำความรู้มาใช้ใหม่ (knowledge sharing/utilization/reuse)

1.4 สถานที่หรือแหล่งติดต่อสื่อสาร การบริหารจัดการความรู้มีรูปแบบการติดต่อสื่อสารอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายและการสื่อสาร ในรูปแบบต่างๆ เช่น คลังความรู้ ฐานความรู้ วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (knowledge repository/knowledge base/best practices) ระบบการจัดการการไหลเวียนงาน (workflow management system) เหมืองข้อมูล (data mining) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (email) กระดานข่าว (forum/web board) ฐานกลุ่มสนทนา (discussion group base) ห้องสนทนา (chat room) ชุมชนแนวปฏิบัติ (Communities Practice : CoP) การบริการประสานความร่วมมือ (collaboration service) การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (virtual learning, elearning) การฝึกอบรมผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (Web Based Training : WBT) การจัดการเอกสาร (document management) กลไลสืบค้น (search engine) สมุดหน้าเหลือง (yellow pages) และ 2) การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (face to face) เช่น การพูดคุย เสวนาอย่างไม่เป็นทางการ การประชุม สัมมนาอย่างเป็นทางการ การเล่าเรื่อง (storytelling) และกิจกรรมแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer assist)

2. การพัฒนาระบบการจัดการความรู้สำหรับครู มีองค์ประกอบระบบ 6 ประการคือ หลักการของระบบ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ ข้อมูลป้อนกลับ และข้อมูลสนับสนุน และโครงสร้างของระบบการจัดการความรู้บนเครือข่าย โดยใช้ เว็บบล็อก บน URL : www.ed433.multiply.com และ www.kmswu.multiply.com ประกอบด้วย 1) สารความรู้ ตามมาตรฐานวิชาชีพครู ประกอบด้วย ภาษาและเทคโนโลยีสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลการศึกษา การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ความเป็นครู 2) กระบวนการในการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้

การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและ
กลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปัน
แลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ 3) ผลงานเว็บบล็อก
4) กลุ่มติดต่อ โดยมีรายละเอียดและผลการวิจัยดังนี้

2.1 การออกแบบระบบการจัดการความรู้
สำหรับครู โดยกำหนดโครงสร้างกระบวนการบริหาร
จัดการความรู้ แล้วนำข้อมูลมากำหนดโครงสร้างเว็บ
บล็อก และสุดท้ายออกแบบโครงสร้างเว็บบล็อก

2.2 การพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์
เพื่อเป็นต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์เป็นการพัฒนาต้น
แบบระบบคอมพิวเตอร์ โดยเลือกโปรแกรมสำเร็จ
รูปที่แจกฟรี (Open Source) เป็นเว็บบล็อกชื่อ
multiply ใช้รหัสต้นฉบับ (Open Source Code) หรือ
รหัสที่มีการแจกฟรี (Free Code) บทเว็บไซต์ต่างๆ
มาพัฒนาเขียนเป็นชุดคำสั่ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้ออก
แบบโครงสร้างของเว็บบล็อก บน URL : www.ed433.multiply.com และ www.kmswu.multiply.com

2.3 นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไปทดลองใช้
กับนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทร์วิโรฒ บน URL : www.ed433.multiply.com นำข้อมูลมาปรับปรุงต้นแบบคอมพิวเตอร์
หลังจากนั้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบการออกแบบ
ระบบ

2.4 แก้ไข ปรับปรุงต้นแบบระบบการจัดการ
ความรู้ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปผล
การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ รายละเอียด
หัวข้อหลัก หัวข้อย่อย ดังนี้

2.4.1 สารความรู้ตามมาตรฐาน
วิชาชีพครู ประกอบด้วยภาษาและเทคโนโลยี
สำหรับครู การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้
จิตวิทยาสำหรับครู การวัดและประเมินผลการศึกษา
การบริหารจัดการในห้องเรียน การวิจัยทางการศึกษา
นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา
ความเป็นครู เป็นการนำข้อมูล ความรู้ที่เป็นสาระ
ความรู้สำหรับครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของ
คุรุสภาที่ได้ผ่านกระบวนการแสวงหา ระบุ สร้าง
สังเคราะห์ และตรวจสอบความถูกต้องแล้ว
มารวบรวม แหล่งความรู้ภายนอกเป็นแหล่งความ
รู้ที่องค์กรต่างๆ ได้จัดสร้างขึ้นมาเพื่อการเผยแพร่
โดยการจัดทำในลักษณะการเชื่อมโยง (Web Link)

กับแหล่งความรู้ภายนอก เพื่อการสืบค้น

2.4.2 กระบวนการจัดการความรู้ เป็น
การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอด
ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ
ซึ่งมีการออกแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) บทเรียน
บนเครือข่าย เป็นการจัดการเรียนการสอน
ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่กับการเรียนในห้องเรียน
ตามปกติ 2) หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการ
แบ่งปันความรู้ เป็นการผสมผสานการใช้เครื่องมือ
ในรูปแบบต่างๆ เพื่อการประสานความร่วมมือ
และเป็นชุมชนแนวปฏิบัติของครู นิสิตครู
อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีทั้งเครื่องมือสื่อสาร
ที่ใช้เวลาเดียวกันได้ (Synchronous) เช่น การสนทนา
(Chat) และเครื่องมือที่ใช้ต่างเวลากัน (Asynchro-
nous)

2.4.3 เว็บบล็อก เป็นการใช้เทคโนโลยี
ในการจัดการเอกสารความรู้ของครู โดยครูแต่ละคน
จะมีเว็บบล็อกเป็นของตัวเอง

2.4.4 กลุ่มติดต่อ และลิงค์ เป็นการ
ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสืบค้นหาแหล่งความรู้ที่
เกี่ยวกับวิชาชีพครู

ผู้วิจัยได้นำรายละเอียดทั้งหมดมาพัฒนา
เว็บบล็อก นำมาทดลองใช้กับนิสิตหลักสูตรการศึกษา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ที่ลงทะเบียน
เรียนรายวิชายุทธศาสตร์การจัดการความรู้ (ศษ 433)
ในภาคต้นปีการศึกษา 2551 และภาคต้นปีการศึกษา
2552 เว็บบล็อก URL : www.ed433.multiply.com
นำข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไขเว็บบล็อก URL : www.kmswu.multiply.com แล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
และแสดงความเห็น พบว่า ต้นแบบระบบมีความ
เหมาะสมมากที่สุด แต่มีรายการบางอย่าง เช่น ส่วน
ของการนำเสนอข่าวสารสำคัญหลักสูตรการอบรม
สัมมนา การนำเสนอรายละเอียดหลักสูตรการอบรม
สัมมนา การแสดงข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความ
เหมาะสมระดับปานกลาง ผู้วิจัยได้นำประเด็นข้อ
คิดเห็นดังกล่าว มาพิจารณาและปรับปรุง แก้ไข
ต้นแบบเว็บบล็อก

ภาพที่ 2 ตัวอย่างหน้าเว็บบล็อก บน URL : www.ed433.multiply.com

3. ประสิทธิภาพของระบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยนำไปทดลองใช้กับครู 110 คน โดยฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการเรียนรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตบนเว็บล็อก URL : www.kmswu.multiply.com ที่ทุกคนสามารถจัดการความรู้ด้วยตนเอง ที่ไหนเมื่อไร และใช้เวลาในการทำกิจกรรมได้นานเท่าที่ต้องการ รวบรวมข้อมูลจากผลงานที่ครูได้ทำกิจกรรมบนเว็บล็อก นอกจากนั้น ครูได้เสนอปัญหาอุปสรรคในการจัดการความรู้ และการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ครูรับรู้จุดเด่นของการจัดการความรู้บนเครือข่าย โดยใช้ เว็บล็อก

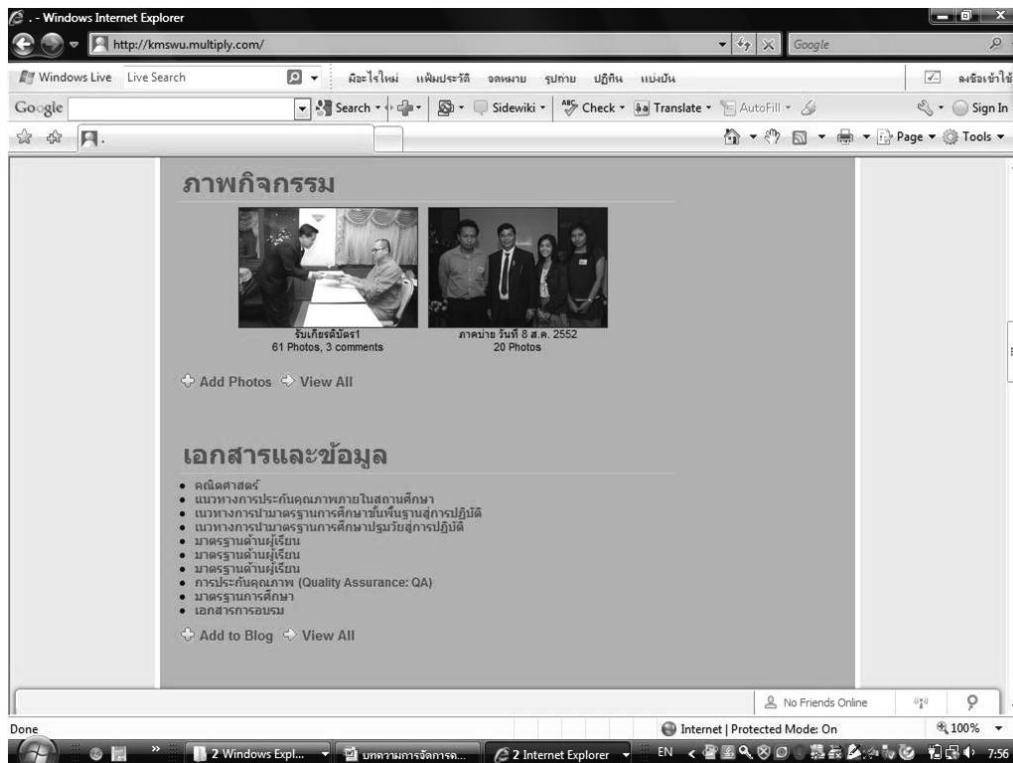
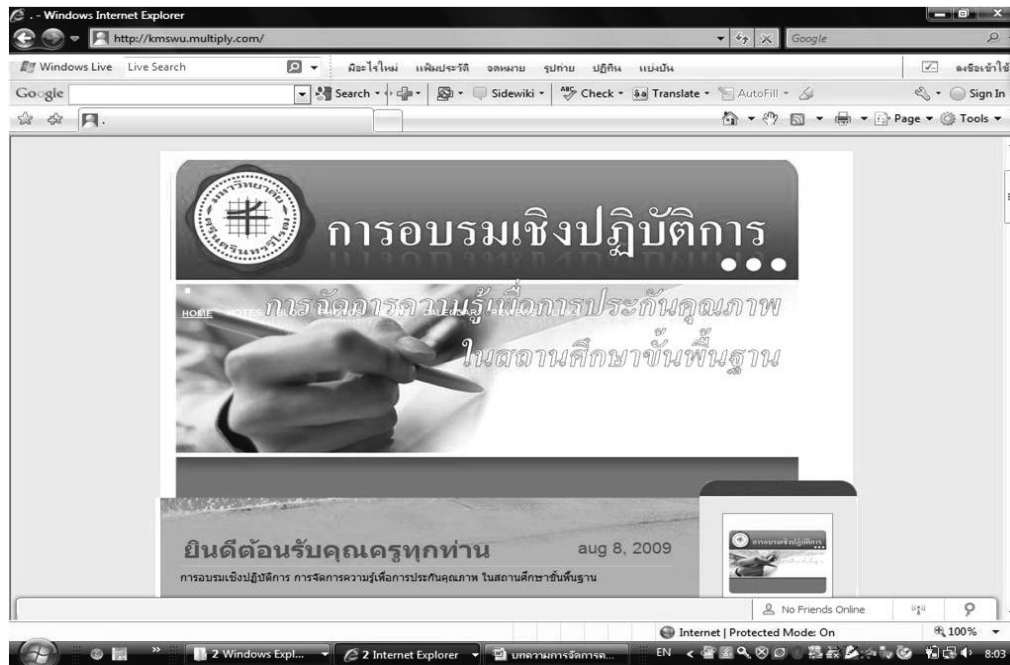
3.1 การประเมินภาพรวมระบบการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เมื่อมีการอบรมเชิงปฏิบัติการผ่านไป ได้มีการอภิปรายนำเสนอจุดเด่นและจุดด้อยปัญหาอุปสรรค สรุปได้ดังนี้

3.1.1 จุดเด่นของต้นแบบระบบ คือ มีข้อมูลความรู้ที่เป็นความรู้สำหรับ มีเนื้อหาตรงความต้องการ เพิ่มทักษะด้านการสืบค้น ข้อมูลผ่านต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์ สามารถเรียนรู้เมื่อว่างจากภาระงานอื่นๆ สามารถใช้เวลาเรียนรู้นานเท่าไรก็ได้

3.1.2 จุดด้อยของต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์ คือ ด้านเทคโนโลยีและความไม่พร้อมของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ข้อขัดข้องทางเทคนิค ทำให้ต้องใช้เวลานานในการเข้าถึงข้อมูล เป็นเหตุให้เวลาเรียนรู้จริงน้อยลงในบางครั้งต้องใช้เวลาในการเรียนรู้มากกว่าในห้องเรียนตามปกติ ไม่สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าไม่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ และระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยขัดข้องและมีปัญหาบ่อย

3.1.3 การเรียนผ่านต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์ ให้ความรู้ด้านคอมพิวเตอร์กับครูที่เข้ารับการอบรม มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ สามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้ง่าย สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนครู ผู้เชี่ยวชาญและบุคคลอื่นๆ ได้

3.1.4 การติดต่อสื่อสาร การโหลดข้อมูลทำงานได้ช้ามาก ทำให้เสียเวลา และบางครั้งทำให้เกิดความเบื่อหน่ายที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ บางครั้งต้องใช้การโทรศัพท์พูดคุยกับเพื่อนและขอปรึกษาจากวิทยากรแทน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างหน้าเว็บบล็อก บน URL : www.kmswu.multiply.com

3.2 การประเมินระบบการจัดการ
ความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานโดย
ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าต้นแบบ
ระบบเพื่อการจัดการความรู้ สำหรับครูในสถาน
ศึกษาชั้นพื้นฐานมีความเหมาะสมมากที่สุด
ทุกหัวข้อเรื่องคือ 1) สารการเรียนรู้ 2) กระบวนการ

จัดการความรู้ 3) ผลงานบนเว็บบล็อก 4) กลุ่มผู้ติดต่อ
โดยได้ระดับคะแนนเฉลี่ยในช่วง 4.00 - 5.00
ทุกรายการ

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความ
คิดเห็นเกี่ยวกับการออกแบบและการนำเสนอ
เนื้อหาความรู้สำหรับครูของระบบ สรุปได้ว่า

ระบบการจัดการความรู้สำหรับครู มีความเหมาะสมมากที่สุด ในเรื่อง เนื้อหาความรู้มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ มีการจัดแบ่งหมวดหมู่ เนื้อหาความรู้ และในส่วนของนำเสนอเนื้อหาความรู้มีความสม่ำเสมอของรูปแบบการนำเสนอตลอดทั้งเว็บ และมีการให้บริการสืบค้นเนื้อหาความรู้

จุดเด่นของระบบ ในความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดคือ สามารถใช้ประโยชน์ได้ดี ให้การเรียนรู้เพิ่มขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เกิดความคิดสร้างสรรค์ ต้นแบบระบบมีความเรียบง่าย เหมาะสม และเนื้อหาสาระมีความครอบคลุมสาระสำคัญต่อการเรียนรู้ แต่มีบางรายการที่ประเมินที่ต้องการมีการปรับปรุงแก้ไขคือในส่วนของ การเข้าถึงข้อมูลได้ไม่รวดเร็วตามความต้องการ และการโหลดภาพและข้อความได้ไม่รวดเร็วพอเหมาะกับเวลา ซึ่งรายการดังกล่าวมีความเหมาะสมระดับปานกลาง และมีความเหมาะสมน้อยตามลำดับนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นว่า ระบบการจัดการความรู้บนเว็บบล็อก มีประโยชน์คือ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา และความรู้สำหรับครู

สรุปและอภิปรายผล

1. แนวคิดการบริหารจัดการความรู้ หน่วยงาน บุคคลที่เกี่ยวข้อง และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้มีการกำหนดเป้าหมาย องค์ประกอบของการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วย 1) คนและหน่วยงาน 2) กระบวนการในการจัดการความรู้ 3) เทคโนโลยี 4) ความรู้สำหรับครู ส่วนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานพบว่า ในปัจจุบัน ครู และผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความสะดวก ในการใช้ เทคโนโลยี ทั้งที่สถานศึกษา และที่บ้าน การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้จึงไม่มีข้อจำกัดด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอุปกรณ์และเทคโนโลยี จะเพียงพอต่อการใช้งานแต่ยังพบว่า ครูยังมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีไม่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก เทคโนโลยี มีการ

เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องซึ่งสามารถแยกประเด็นการอภิปรายจากข้อค้นพบตามองค์ประกอบของการจัดการความรู้ดังนี้

1.1 คนและหน่วยงาน (People & Organization) หมายถึง บุคคล หน่วยงาน คณะบุคคลในหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาจากผลการวิจัยพบว่า บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ครู ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลอื่นๆ ในหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เช่น สำนักคอมพิวเตอร์ ซึ่งคนและหน่วยงาน มีการใช้

1.2 เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องมือ และการสื่อสาร (Technology) ช่วยสนับสนุนการจัดการความรู้สำหรับครู และช่วยสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและหน่วยงานผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งมีทั้งที่เป็นเครื่องมือการสื่อสารแบบใช้เวลาเดียวกันได้ (Synchronous) เครื่องมือการสื่อสารแบบใช้ต่างเวลากัน (Asynchronous) และการใช้วิธีการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face) เครื่องมือดังกล่าวจะช่วยในลักษณะที่กำหนดตัวบุคคลในสถานศึกษา ในเงื่อนไขที่ว่า พวกเขารู้จักใคร พวกเขาทำอะไร และพวกเขาได้ทำงานที่เกี่ยวข้องอย่างไร ในสถานศึกษานั้นมี

1.3 ความรู้ (Knowledge) หรือสิ่งที่เป็นความรู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นี้หมายความรวมถึง ข้อมูล สารสนเทศ และกระบวนการ ซึ่งความรู้ที่นี้สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะคือความรู้ที่ชัดเจน (explicit knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถพูดได้อย่างชัดเจนในภาษาที่เป็นทางการรวมถึงข้อความไววยากรณ์ ลักษณะสัญญาลักษณ์คุณลักษณะเฉพาะและอื่นๆ ที่สามารถพบได้ เช่น เอกสารตำรา บทความ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ และความรู้ที่ซ่อนเร้น (tacit knowledge) เป็นสิ่งที่ยากจะบอกเป็นภาษาที่เป็นทางการ หรือมีรูปแบบเป็นความรู้ส่วนบุคคลที่ฝังตรึงในประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่จับต้องไม่ได้ [4] ข้อความรู้อย่างกล่าวสถานศึกษาควรมี

1.4 กระบวนการ (Process) จัดการความรู้ ประกอบด้วย (1) กระบวนการแสวงหาความรู้

สำหรับครู [5, 6] ทั้งที่เป็นความรู้ที่ชัดเจน และความรู้ที่ซ่อนเร้น [9] โดยใช้รูปแบบวิธีการต่างๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องช่วย และการสื่อสาร และหรือใช้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (fact to face) ที่สำคัญความรู้ที่ได้มาควรตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา (2) กระบวนการสร้างสังเคราะห์ และตรวจสอบความรู้ เป็นการสร้างสังเคราะห์ความรู้สำหรับครูให้ตรงตามความต้องการของครู ซึ่งบางครั้งต้องอาศัยทีมงานผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ก่อนนำไปใช้งาน (3) กระบวนการรวบรวม กักเก็บ และกักเก็บความรู้ ในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องช่วย และการสื่อสารมาช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการความรู้ได้แก่ (3.1) การรวบรวม กักเก็บ กักเก็บความรู้ (3.2) การประสานความร่วมมือ (3.3) การถ่ายโอนความรู้ (3.4) การค้นหาความรู้/แผนที่ความรู้ (3.5) การสร้างแผนที่ความเชี่ยวชาญ (4) กระบวนการเผยแพร่ แบ่งปัน และใช้ความรู้ เป็นกระบวนการที่มีการนำเอาความรู้ไปเผยแพร่แบ่งปันทั่วทั้งมหาวิทยาลัย เพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมหรืองานต่างๆ รวมทั้งการเผยแพร่สู่สาธารณะ [7] ความรู้ที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือนำกลับมาใช้กับ

1.5 งาน (Work) หรือการดำเนินงาน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการความรู้ เพราะในการดำเนินการบริหารจัดการความรู้ต้องสามารถตอบคำถามที่ว่า ความรู้ที่ได้มาจะนำไปใช้ในงานอะไร ซึ่งในงานวิจัยนี้ ความรู้สำหรับครูที่ได้มานั้น เป็นความรู้ที่เกิดจากการสืบค้น และจากประสบการณ์ของครูที่นำมาแลกเปลี่ยน ผ่านระบบเครือข่าย ทั้งนี้ต้องมีการเตรียมความพร้อมของครูในการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน และการใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ แต่ถ้าจะนำไปใช้ในงานอื่นๆ ก็สามารถทำได้โดยมีรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ที่ไม่แตกต่างกัน ประเด็นองค์กรประกอบการจัดการความรู้สำหรับครู ที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับที่ โลตัส (Lotus) ผู้ผลิตซอฟต์แวร์แห่งหนึ่งได้ระบุไว้ว่า องค์ประกอบของโครงสร้างการบริหารจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วย (1) คน (People)

ที่ประกอบด้วย คณะบุคคล ผู้เชี่ยวชาญ ลูกค้า เพื่อนร่วมงาน (2) สถานที่หรือแหล่งติดต่อสื่อสาร (Place) หมายถึงสถานที่เสมือนที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องช่วยและการสื่อสารมาใช้ที่สามารถระดมสมองเรียนรู้และมีการตอบสนองรวดเร็ว และ (3) สิ่งที่เป็นความรู้ (Thing) ที่ได้มาโดยอาศัยกระบวนการออกแบบ กักเก็บ จัดหมวดหมู่ แบ่งปันความรู้ [8]

2. พัฒนาระบบการจัดการความรู้บนเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการจัดการความรู้บนเว็บบล็อกผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นการพัฒนาตามแนวคิดการบริหารจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องช่วยและการสื่อสารมาช่วยสนับสนุนการจัดการความรู้สำหรับครูที่ประกอบด้วยหัวข้อเรื่อง

2.1 สารความรู้ เป็นการนำข้อมูลความรู้ที่เป็นความรู้สำหรับครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ ที่ได้ผ่านกระบวนการแสวงหา ระบุ สร้างและตรวจสอบความถูกต้องแล้ว มารวบรวม กักเก็บ กำหนดเงื่อนไขการสืบค้น ซึ่งได้กำหนดแหล่งความรู้สำหรับครู จัดระบบไว้บนเว็บบล็อก เป็นแหล่งความรู้ที่เกิดจากการแสวงหา ออกแบบ สร้าง สังเคราะห์ และรวบรวมจากบุคคลคณะบุคคล และสถานศึกษา แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์ขึ้น แล้วนำมารวบรวม กักเก็บไว้เพื่อให้บริการ และ แหล่งความรู้ภายนอกสถานศึกษาเป็นแหล่งความรู้ที่องค์กรต่างๆ ได้จัดสร้างขึ้นมาเพื่อการเผยแพร่ โดยการจัดทำในลักษณะการเชื่อมโยง (Web link) กับแหล่งความรู้ภายนอก

2.2 กระบวนการจัดการความรู้ มีการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ หรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นความรู้สำหรับครูรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งได้ออกแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ (1) บทเรียนบนเครือข่าย (2) หลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.3 เว็บบล็อกส่วนบุคคล เป็นการผสมผสานการใช้เครื่องมือในรูปแบบต่างๆ เพื่อการประสานความร่วมมือ และเป็นสถานที่สร้างชุมชนแนวปฏิบัติของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ

และบุคคลอื่น ที่มีความสนใจ ซึ่งมีทั้งเครื่องมือสื่อสารที่ใช้เวลาเดียวกันได้ (Synchronous) เช่น การสนทนา (Chat) และเครื่องมือที่ใช้ต่างเวลากัน (Asynchronous) เช่น กระดานข่าว เป็นการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเอกสารความรู้ที่มีการจัดหมวดหมู่ความรู้ ที่มีการรวบรวมไว้ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ได้สะดวก ง่ายและรวดเร็ว

2.4 กลุ่มผู้ติดต่อ เป็นการใช้เทคโนโลยีช่วยสนับสนุนในการค้นหาแหล่งความรู้และค้นหาว่าใครในสถาน ศึกษาและนอกสถานศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องใด และค้นหาผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องแนวคิดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เครื่องข่ายและการสื่อสารมาช่วยสนับสนุนด้านอันริยภาพ การประกอบการ (Business transfer) การประสานความร่วมมือ (Collaboration) การโอนถ่ายความรู้ (Knowledge transfer) การค้นหาความรู้ และแผนที่ความรู้ (Knowledge discovery and mapping) การสร้างแผนที่ความเชี่ยวชาญ (Expertise location) [9] เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศเครื่องข่ายและการสื่อสารที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่ไหนก็ได้ และในเวลาที่ต้องการ ประเด็นเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาในการอภิปรายถึงจุดเด่น ของระบบการจัดการความรู้

3. วิเคราะห์ประสิทธิผลของระบบการจัดการความรู้สำหรับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการจัดการความรู้ไปทดลองใช้กับนิสิตหลักสูตร กศ.บ. ชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ก่อนจะไปอบรมเชิงปฏิบัติการกับครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นเครือข่ายของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครูมืออาชีพ โดยออกแบบให้ผู้เรียนและผู้เข้ารับการอบรมได้รู้จักใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ครูได้รู้จักสร้างผลงาน หรือชิ้นงานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐาน จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏ

ผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น สอบถามความคิดเห็นของครูที่ได้เรียนรู้ผ่านต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจกับต้นแบบระบบคอมพิวเตอร์เป็นอย่างมาก ผู้เข้าอบรมซึ่งเป็นคนหนึ่งกล่าวว่า "...การอบรมครั้งนี้มีประโยชน์มาก สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี" ครูส่วนใหญ่ที่ได้เรียนรู้ผ่านเว็บบล็อกได้แสดงความคิดเห็นว่า สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาเรียนรู้ได้ทุกที่ ช่วยให้ประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูลความรู้พื้นฐาน ถึงแม้ข้อมูลบางอย่างไม่ตรงตามความต้องการบ้างแต่ก็สามารถสอบถามข้อมูลจากเพื่อน ๆ อาจารย์ผู้สอนผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลอื่นๆ ผ่านคอมพิวเตอร์ซึ่งสามารถทำได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นตัวตั้งในการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาตัวครู และผู้บริหารแต่ละคน และพัฒนางานให้ก้าวหน้าทันต่อความเจริญของสังคม เศรษฐกิจ และสังคมโลกต่อไป
2. ควรมีการส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาของบุคลากรในองค์กรให้มีการประสานงานความร่วมมือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเผยแพร่ความรู้ การหาความรู้ใหม่ การใช้ความรู้การประยุกต์ใช้ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้การแปลงความรู้ของบุคคล ตลอดจนการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ในด้านการประกันคุณภาพ หรือเฉพาะเจาะจงเป็นเรื่องเพื่อจะได้มีแนวทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ในสถานศึกษาต่อไป
4. ควรมีการศึกษารูปแบบของความร่วมมือร่วมใจ (Collaboration) ในการจัดการความรู้ขององค์กร ในสถานศึกษาเพราะความร่วมมือร่วมใจเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กร และเป็นสิ่งที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการจัดการความรู้
5. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการความรู้

ในบริบทด้านการเรียนการสอน ในระบบอื่นๆ ในระบบทางไกล การจัดการความรู้ในชั้นเรียน เพื่อสร้างความรู้ความร่วมมือนอกกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีการแสวงหาความรู้ และเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือที่ให้ความช่วยเหลือ การให้คำปรึกษา และ

กำลังใจจากรองศาสตราจารย์ ดร.อรพรรณ พรสีมา และรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย นิรัญทิว ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณคณะศึกษาศาสตร์ และ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้มีอุปการคุณ และเกื้อหนุนให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี และขอขอบคุณ ครูคณาจารย์ทุกท่านที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และให้ความร่วมมือในการดำเนินการจัดการความรู้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *คู่มือการดำเนินงานตามตัวชี้วัดการจัดการความรู้ การจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- [2] Hoy, W. K. and Cecil G. M.. (2001). *Education Administration : Theory, Research, and Praticce*. Singapore : McGrew-Hill, Inc.
- [3] Sallis, E. and Jones, Gary. (2002). *Knowledge Management in Education*. London :Kogan Press.
- [4] Nonaka, I. (1998). The Knowledge-Creating Company. *Harvard Business Review on Knowledge Management*. USA: Harvard Business School Press.
- [5] ยืน ภู่วรวรรณ. (2543). e-business : *ธุรกิจยุคสารสนเทศ*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- [6] Davenport, T.H., de Long, D.W., and Beers, M.C. (1998). *Successful Knowledge Management Project*. Sloan: Management Review.
- [7] Marquardt, M. J. (1996). *Building the Learning Organization*. New York : McGraw-Hill,.
- [8] Prakob Jaimun, (2004). *The Development of Knowledge Management systems of local wisdom for Rajabhat Universities*, Dissertation in Higher Education, Department of Education Policy, Management and Leadership, Faculty of Education. Bangkok : Chulalongkorn University.
- [9] Sahasrabudhe, Vikas. (2002). *Information Teachnology in Support of Knowledge Management*. In *Knowledge Management for Information Professional*. New Jersey: Information Today. pp. 269-276.